

BLUES MED VANILJFLINGOR

Qiao är född 1968. Som så många samtida kinesisk poeter publicerade hon sina dikter på internet innan de blev bok. Anna Gustafsson Chen förirrar sig först i mystiken, i poetens och översättarens stilsprång och syntax. Men efter hand uppdragas en diktning som växer med varje ny genomläsning.

Om du skulle fråga en grupp människor som absolut inte läser poesi om varför misstänker jag att minst en av dem skulle svara att poesi är något svårt och underligt, en massa konstiga ord staplade på varandra som man inte kan förstå eller få ut något av. Ifall du då plockade fram Qiaos diktsamling *Andra säsongens grödor på flaska* och visade den för personen ifråga skulle hen säkert skina upp och säga: ”Ja! Exakt så!”

Med detta vill jag inte säga att Qiaos diktsamling är obegriplig eller oläsbar, bara att det är en text så tät och bitvis ytterst privat att den kräver rejäl koncentration av läsaren. Att läsa Qiao är för mig lite som att treva sig fram genom en skog i ovanligt tät dimma: man anar helheten, ser konturer av teman och ledmotiv, men det är svårt att få någon riktigt skarp bild av dem. Bäst är kanske bara att låta sig svepas med och njuta av de formuleringar som då och då lösgör sig extra tydligt ur diset.

Qiaos dikter publicerades först på nätet, på den kinesiska bloggplattformen Sina. Dikterna är daterade och kronologiskt ordnade vilket ger boken en dagboksartad struktur. De utgör en del av ett diktförlöpe som fortfarande lever, även om det inte längre uppdateras med samma frenesi – kanske har plattformen helt enkelt bytts ut? I detta, får man förmoda, åtminstone delvis självbiografiska skrivande framstår den personliga identiteten till en början som det mest tydliga temat. Många av dikterna, särskilt de allra tidigaste, kretsar kring förvandling, omskapande, förnyelse. Fågeln Fenix brinner och vaknar till liv igen. Vem skulle jag vara om jag var en annan?

**Jag har alltid bergfast trott att en annan jag levde i Feiluan
varje morgon betraktande hur den rödglödande solen stiger upp ur havet
Hon bor i det fria
lever av det vildgräs hon kan bärga
Hon befinner sig bortom väderleksstationernas hank och stör
ger inte akt på morgondagens temperaturer
Hon vallar får
föder upp höns
aldrig längre hemifrån än gångavstånd
/.../**

I ena stunden befinner sig diktjaget i en hembygd som både är välbekant och förändrad, älskad och avskydd; i den nästa är hon långt därifrån, slits mellan att höra till och att vilja ut.

**Under alla år som gått sedan jag lämnat landsbygden, har vattenståndet i
min kropp fortsatt sjunkit
Det finns de som skapat vattentäkter uppströms i mig
Min flod är full av falska vattengräs
/.../**

Här finns kärlek också, ilsken, aggressiv. Kanske droger? Men dikterna glider undan mina försök till enkla tolkningar, Qiaos formuleringar och bilder är helt enkelt för hisnande för att kunna begripas fullt ut. En känsla av mystik vilar över orden.

Det är också här, i det mystiska, som Qiaos släktskap med andra kinesiska poeter blir som tydligast. Inte bara genom kopplingarna till den klassiska poesin med dess bågare fulla av skummande vin, Drakbrunnste och månsken eller hästar som vadar över kalla floder. Nej, min första och starkaste association är till den numera nästan kultförklarade poeten Haizi som hade en kort och intensiv karriär i slutet av 1980-talet innan han begick självmord i mars 1989, bara några månader innan studenternas demokratirörelse drog igång på Himmelska fridens torg. Haizi, som bara var fyra år äldre än Qiao, var något av en poesins rockstjärna, känd just för mystiken i sina dikter, och många av de nyckelord och stämningar som genomsyrar hans poesi återfinns hos Qiao.

**/.../
Han som ska bärga mig är på väg
Han kom i ett snöfall från norr
/.../**

skriver hon och tankarna går till Haizis kvinnor från klanerna i norr, med skäror i sina korgar. Också de återkommande vetefälten, högplatån och tanken på ”norr” som en plats för det outgrundliga ligger nära Haizis poesi, där jorden och det uråldriga dominerar diktningen. Tibet är den plats dit både han och Qiao, i likhet med så många andra han-kineser, förlägger ”mysteriet”.

**I Mnga’ris, plockar vi en famn ved på högplatån
Vi reser ett bål av vedträn i vildmarken
I solen fattar de eld
eller växer upp till persikoträd**

/.../

**I Mnga’ris, har vi inga långa meningar
vi har inga läppar
våra tungor växer ur den hårda stenen de kan aldrig mötas
I Mnga’ris långa natt uppfinner vi ett bomullsvadderat täcke
inunder täcket stöter kota mot kota
svart mot svart**

Men till skillnad från Haizi stannar Qiao inte i ett avlägset, mytologiserat ur-Kina. Istället återför hon gång på gång läsaren till den moderna tiden på ett sätt som ger rent halsbrytande effekter, där bilden av en man på havets botten som tillför kalk till ”de fjärran korallerna” följs av

**Blues med vaniljflingor, då kan du mjölka honom
Denna sömniga förmiddag, punkiga lunch
Hela eftermiddagen med speed metal, sångaren fraserar tydligt och klart**
/.../

Ibland kan kontrasterna skorra en aning, men på ett bra sätt – de väcker läsaren ur den stundtals behagliga obegripligheten, skapar en disharmoni som återför till verkligheten. Det kan också vara mycket roligt, som när de romantiska fantasierna om det mörka norr ändå bryts av sydkinesens irritation över det faktiska Nordkinas påträngande dominans.

**Hela eftermiddagen bankar de där mandarintalande jävlarna på min dörr
Trottoaren översköljs av retroflexa r**
/.../

Av denna anledning – det vill säga på grund av Qiaos egna tvära kast från värdigt till vardagligt – stör jag mig vid en andra omläsning inte heller särskilt mycket på de av Göran Sommardals ordval som jag vid första läsningen retar mig på. Ord som ”peppar” (i betydelsen uppmuntrar), ”tanks” istället

för "stridsvagn" eller det kanske lite arkaiska "städse". Varför inte? Det är ju så Qiaos dikter fungerar: ingen dikt håller riktigt samma tonfall hela vägen ut, när du har invaggats i tron att du läser något högstämt hamnar du plötsligt i Counter-Strike. Sommardal reflekterar också själv i sitt efterord kring den kinesiska grammatikens egenheter och hur han har angripit dem. Personligen är det nog där jag är mest oense med honom – i valet mellan "När aftonen infinner sig, febrilt roterar han skruvkorken" och "När aftonen infinner sig roterar han febrilt skruvkorken" skulle jag utan att tveka ha valt det sista, dikterna är tillräckligt komplicerade som de är utan något extra främmandegörande av språket. Men Sommardal är konsekvent och hans val är medvetna. Det kräver en del mod att låta det kinesiska språkets annorlundahet skina igenom i svenskan.

Några förklarande kommentarer hade dock inte suttit helt fel i den här diktsamlingen. Fotnoter i skönlitteratur är ett dilemma: i en roman känns de oftast malplacerade, i vägen, störande. Men när texten är uppdelad i kortare enheter, som i en diktsamling, fungerar det oftast bra. En liten not vid diktens slut stör inte, möjligen uppmuntrar den till omläsning, vilket bara är bra. Är det nödvändigt för läsaren att veta vem Dong Yong är eller att Su San var en vacker och godhjärtad prostituerad som falskeligen anklagades för ett brott hon inte hade begått? Kanske inte, men det kan ge ytterligare dimensioner åt texten.

Mina egna favoriter i *Andra säsongens grödor på flaska* är de ställen där det kryptiska plötsligt rätar på sig en aning och dikterna blommar ut i små mininoveller, som till exempel "Platsen för skottlossningen på 21:a våningen":

**Dagen för jordbävningen tar hon med sig pistolen och beger sig upp
Till 21:a våningen
Det svarta handeldvapnet kamoufleras av ett leende
I två år har handflatan knådat kulan
Varje dag gör hon en kalkyl över var hon i nästa sekund ska träffa honom
I vilken del av honom kulan ska gå in
Mellan ögonen
Eller mer åt tinningen till
Eller det dunkla högra bröstet
Eller den vulgära högerhanden
/.../**

Eller den mer sagolika dikten om den lågmälda ekorren, som börjar

**Den där lågmälda ekorren var föräldralös
Spårlöst försvann hans far en regnig kväll, bort mot det sägenomspunna
norr
för att samla nötter
Hans mor som vaktade ett pinjetråd
förvandlades till sten
och föll i barrskogen ner**

/.../

och slutar med att ekorren helt sonika förlorar sin ”nationella tillhörighet” och återvänder till fiskens hemtrakter.

Så till poesiskeptikern i den här textens inledning skulle jag ändå vilja säga: Det gör inget om du inte begriper allt vid första genomläsningen. Det spelar ingen roll om du inte förstår vad Qiao menar när hon skriver: ”Ljusförloraren drar ut den svarta byrålådan/trevar sig fram mot regnet från förr” eller ”Natten för månförmörkelsen befinner sig ulv och jackal på flykt/och strax den undergångsdömda jazzen”. Du kommer att hitta andra saker i den här diktsamlingen, rader och strofer som biter sig fast och ger dig nya tankar. Och om du läser den en gång till hittar du fler.

LYRIK

Andra säsongens grödor på flaska

Qiao

Övers. Göran Sommardal

Ellerströms förlag, 2017